

Türkiye son illerde yüksek dəqiqliklı ve milli istehsal olan silah sistemlərinin inkişafında böyük uğurlar əldə edib. Bu sistemlər arasında "ASELSAN" tərəfindən istehsal olunan "TOLUN-F" modeli xüsusi əhəmiyyət daşıyır. "TOLUN-F" xüsusilə pilotləsən uçuş aparatları (PUA) və döyüş təyyarələri üçün nəzərdə tutulmuş ağıllı sursat kimi təqdim edilir və müasir döyüş meydanlarında oyunun qaydalarını dəyişəcək gücə sahibdir.

"TOLUN-F" həm klassik döyüş təyyarələrində, həm də qabaqcıl PUA platformalarında istifadə oluna biləcək potensiala malik, ucuz və yüksək təsirli miniatür bomba kimi diqqəti çəkir. O, GNSS/INS (peyk və inertial) bələdçilik sistemi ilə idarə olunur.

Qeyd edək ki, "TOLUN" sursat ailəsi "ASELSAN"ın miniatür bombalar üzərində apardığı Ar-Ge araşdırmlarının məhsulu olaraq ortaya çıxıb. "TOLUN-F" variantı alternativ döyüş başlığı quruluşu və yeni variantlara qapı açan modul dizaynı ilə diqqət çəkir. Fərqli missiya profillərinə uyğunlaşdırıla bilən lazer bələdçiliyi, zirehdən döyüş başlıqları və konfiqurasiyaların daha da təkmilləşdiriləcəyi bildirilir. Prototiplərin ilk sınaqları 2023-cü ilin sonlarında "AKINCI" PUA-ları üzərində aparılıb və yüksək uğur əldə edilib. Sursat 2024-cü ildə Türkiye Silahlı Qüvvələri tərəfindən rəsmi istifadəyə qəbul

edilib.

Hazırda "TOLUN-F" "ASELSAN" və "TÜBİTAK" SAGE kimi qurumların da elektron avadanlıqlarla təchiz edilməsi üçün əməkdaşlıq etdiyi kompleks bir silah platformasıdır. "TOLUN-F"ın istifadəsi Türkiyənin hava üstünlüyünü artırmaqla yanaşı, asimetrik münaqişələrdə de mühüm rol oynayır. Xüsusilə dağlıq, şəhər və çətin coğrafi şəraitdə yerləşən hədəflərin məhv edilməsində bu sursat effektiv bir seçim kimi çıxış edir. "TOLUN-F" düşmən ərazisinə daxil olmadan uzaqdan zərbə imkanına da malikdir. QPS signalının bloklandığı hallarda belə yolunu dəyişə bilir.

Peyk və inertial naviqasiya (GNSS/INS) kombinasiyası ilə hədəfə doğru istiqamətləndirilən "TOLUN-F" naviqasiya xətlərindən azad olaraq yüksək vuruş dərəcəsi vəd edir.

Yeni nəsil "TOLUN-F" modeli

Modelde optik və ya infraqırmızı axtarıcı olmadığı üçün sistem daha sadə bir arxitekturaya malikdir. Bu yolla həm istehsal, həm də texniki xidmet xərcləri də azdır. GNSS/INS təlimatı ilə təmin edilən sadəlik və adekvatlıq

"TOLUN-F"i qənaətcil edir. Bu, dost ölkələr üçün ehtiyat hissələri və logistik dəstəyi idarə etməyi asanlaşdırır.

"TOLUN-F" "Akıncı" və "Bayraktar TB3" kimi İHA platformalarında uyğun şəkildə istifadə edilir. "SADAK-2T" və "SADAK-4T" kimi daşıyıcılarla problemsiz integrasiya əldə olunub. Bu yolla müxtəlif missiyalar üçün əvək sursat daşımına infrastruktur yaradılır.

Bu baxımdan, yüksək texnologiyalı, ağıllı sursatların şaxələndirilməsi ölkənin müdafiə qabiliyyətini gücləndirir. "TOLUN-F" həm psixoloji,

Respublika.- 2025.- 11 iyun (№118).- S.11.

sənayesinin nüfuzunu artırın bir element olaraq qəbul edilir.

Xatırladaq ki, "TOLUN" ailəsi hazırda dörd fərqli modeldən ibarətdir: Penetrator döyüş başlığı, GNSS/INS idarə olunan "TOLUN", nüfuz edən döyüş başlığı və GNSS/INS təlimatı olan əsas model "TOLUN-IIR", yerdən atəşə tutulan, quru platformalarından atəş açıla bilən "TOLUN-S", yeni elan edilmiş parçalanma döyüş başlığı və GNSS/INS idarə olunan "TOLUN-F".

Artıq "TOLUN-F" Türkiyənin yüksək texnologiyalı döyüş sistemlərinin simvoluna çevriləmkədədir. Onun ağıllı, əvək və yüksək dəqiqliklə olması, yalnız klassik mühərbi bələdçilərdə deyil, həm də müasir hibrid və informasiyaya əsaslanan münaqişələrdə güclü üstünlük yaradır. Bu sursat Türkiyənin yerli və milli texnologiya ilə silahlanma strategiyasının növbəti zirvəsi sayılır.

Esmira Yazkan ASLANOVA,
"Respublika" qəzetiinin
Türkiyə üzrə müxbiri.